WEI Warsaw Enterprise Institute

RAPORTY

MAJ 2021

WSKAŹNIK BOGACTWA NARODÓW

WSKAŹNIK BOGACTWA NARODÓW

JAK MIERZYĆ BOGACTWO?

Sebastian Stodolak,
Wiceprezes WEI

Od ponad 200 lat nieustannie dzieje się cud. Ten cud to kapitalizm. Człowiek, który przez tysiąclecia żył w nędzy i bez nadziei na lepszą przyszłość, nagle zaczął poprawiać warunki swojego bytowania. Wzrost gospodarczy, który nie przekraczał 0,5 proc. PKB rocznie, skokowo przyśpieszył. Dzisiaj globalny PKB *per capita* jest ponad dziesięciokrotnie wyższy niż w momencie narodzin kapitalizmu. Nawet ojciec ekonomii Adam Smith, który był jego świadkiem, byłby zaskoczony tym, jak dobrze nam poszło. Błędnie przewidywał on, że gospodarka osiągnie w końcu stan stacjonarny, w którym dobrobyt przestanie rosnąć. Narody jednak wciąż się bogacą – tyle że nie wszystkie w tym samym tempie. I wcale nie jest jasne, która z miar bogactwa jest najlepsza.

Niektórzy ekonomiści mówią: *Produkt Krajowy Brutto sumujący wartość dóbr i usług wytworzonych w danym kraju w danym roku*. Inni – i takich jest coraz więcej – mówią: *PKB to miara niedoskonała, niewiele mówiąca o tym, jak naprawdę wygląda zamożność zwykłego obywatela.* Bogactwo Niemca różni się od bogactwa Polaka czymś więcej niż tylko zasobnością portfela. Liczy się nie tylko to, jakie domy mamy i jakimi autami jeździmy, lecz także to, czy oddychamy świeżym powietrzem, czy czujemy się bezpieczni albo, czy możemy liczyć na dobrą edukację.

Postanowiliśmy stworzyć własną miarę, Wskaźnik Bogactwa Narodów, który – jak tłumaczy autor metody i wyliczeń ekonomista Karol Zdybel – *próbuje mierzyć strumień korzyści ekonomicznych przypadających na jednego obywatela każdego kraju Unii Europejskiej w ciągu roku.* Nasz wskaźnik bierze pod uwagę poziom wydatków prywatnych w gospodarce oraz wydatki publiczne. Zakładamy, że wydatki prywatne, jako te, o których decydują suwerennie obywatele, są optymalne. Rząd niczego lepszego z tymi pieniędzmi by nie zrobił. Z kolei wydatki publiczne oceniamy pod kątem ich jakości, a nie wartości nominalnej, wychodząc z założenia, że więcej wcale nie musi znaczyć lepiej. Wskaźnik skonstruowaliśmy tak, by uwolnić go od zarzutu „stronniczości" – wydatkom rządu przyznaliśmy pewien bonus, opisany w rozdziale nt. metodologii.

Mierzona Wskaźnikiem Bogactwa Narodów Polska nie wypada najlepiej, zwłaszcza w dziedzinie wydatków publicznych. Te zaś zależne są od poziomu bogactwa danego społeczeństwa. Sporo jest więc do zrobienia i dlatego kolejne odsłony WBN zamierzamy publikować co roku.

WSKAŹNIK BOGACTWA NARODÓW I POZYCJA POLSKI

Karol Zdybel,
autor rapotu

Pomiar zamożności społeczeństw uchodzi za Świętego Graala ekonomii. Idea przedstawienia poziomu bogactwa za pomocą pojedynczej wielkości brzmi niezwykle zachęcająco. Najlepiej byłoby, gdyby wielkość ta umożliwiała dokonywanie zarówno porównań międzynarodowych, jak i porównań w czasie. Chcielibyśmy dowiedzieć się, o ile lepiej (lub gorzej) żyje się nam w porównaniu do pokolenia naszych rodziców lub w porównaniu do naszych sąsiadów. W tym celu wygodnie byłoby zestawić ze sobą tylko dwie liczby.

Niestety rzeczywistość okazuje się pod tym względem rozczarowująca. Nikt nie wymyślił dotąd odpowiedniej metody pomiaru. Moglibyśmy się przecież łudzić, że jakiś ekonomiczny geniusz w końcu skonstruuje prawidłowy wskaźnik. Wiemy jednak, że nigdy się to nie stanie. Problem bowiem w tym, że samo zadanie, jakie stawiamy przed wymarzoną metodą pomiaru, jest niewykonalne, o czym wiedzą co lepsi ekonomiści. Ostatecznie bowiem ekonomia bada nie dobra materialne, lecz proces zaspokajania ludzkich preferencji, a te są subiektywne, intensywne i niemożliwe do zagregowania.

A jednak, mimo tych oczywistych zastrzeżeń, ludzie w dalszym ciągu konstruują metody porównywania zamożności społeczeństw. Zrobiliśmy to również w Warsaw Enterprise Institute. Mamy świadomość, że opracowany przez nas Wskaźnik Bogactwa Narodów (WBN) jest umowny, pełen uproszczeń, analitycznych kompromisów i zwykłych sztuczności. Dotyczy to również innych podobnych miar. Ze świadomości niedoskonałości jednych (np. tej wciąż najpowszechniej stosowanej – PKB *per capita*) biorą się próby budowania nowych, które same okazują się wysoce niedoskonałe. Dlatego nie twierdzimy, że WBN jest lepszy niż istniejące wskaźniki. Jest po prostu inny – ukazuje rzeczywistość gospodarczą w jeszcze niesprawdzony sposób.

POMYSŁ

Jego idea jest prosta: każdego roku mieszkańcy Europy korzystają ze strumienia dóbr i usług. Decyzję o nabyciu części z nich podejmują oso-

biście. Pozostałe dobra i usługi dostarcza im rząd niezależnie od ich woli. WBN jest sumą tych dwóch składników: prywatnego i publicznego. Tak powstała klasyfikacja ogólna WBN. Składnik prywatny traktujemy w niej z pełnym zaufaniem do obywateli i dodajemy złotówkę do złotówki. W tym aspekcie nie ma miejsca na paternalizm: wydatki, których obywatele dokonują osobiście, uznajemy za przeznaczone na najlepszy z ich punktu widzenia koszyk dóbr i usług. Innymi słowy, zakładamy, że zewnętrzny obserwator nie mógłby wydać pieniędzy lepiej, niż zrobił to sam zainteresowany.

Składnik publiczny natomiast oceniany jest przez pryzmat jakości wydatków rządowych. Ilekroć rząd nabywa jakieś dobra w imieniu i dla obywateli, działa jako agent cudzej sprawy. Dobry agent dokona dobrego zakupu, zły agent – złego. Koncepcją obecną, od początku przy przygotowaniu WBN, było zastosowanie do wydatków publicznych istniejących kryteriów ich efektywności. Z braku suwerennej decyzji konsumenta, który własnym portfelem decydowałby o alokacji zasobów w gospodarce, ocenę decyzji rządu musi wziąć na siebie jakieś ciało zewnętrzne. Dlatego wydatki publiczne w WBN uwzględniamy nie poprzez sumowanie ich wielkości, lecz wedle kryterium jakościowego. Innymi słowy, im wyższy potencjał odstraszania, jaki przedstawiają sobą siły zbrojne kraju, tym większą wartość mają wydatki na zbrojenia. Im lepiej w międzynarodowych rankingach wypadają uczelnie wyższe, tym więcej warte są wydatki na szkolnictwo wyższe. Im lepszą opinią cieszy się ochrona zdrowia w jakimś kraju, tym wyżej należy cenić działalność rządu w tym względzie – i tak dalej.

Wybrane przez Warsaw Enterprise Institute podejście mogłoby jednak narazić się na zarzut stronniczości. Bo jak to? Wybory konsumpcyjne i inwestycyjne prywatnych obywateli traktowane są z pełnym zaufaniem, podczas gdy na wydatki rządowe patrzy się z wielką podejrzliwością i filtruje za pomocą rozmaitych zewnętrznych kryteriów? W takim razie, można by nie bez słuszności powiedzieć, że WBN jest uprzedzony do rządu. Aby zrównoważyć to uprzedzenie i dać państwu oraz prywatnym obywatelom równe szanse, WBN przypisuje usługom publicznym większą wagę, aniżeli wynikałaby z nominalnej wielkości wydatków na nie. Na potrzeby wskaźnika przyjmujemy za dobrą monetę, że rządy działają w takich obszarach, w których prywatna inicjatywa przyniosłaby zauważalnie gorsze rezultaty. Z tego powodu w konstrukcji WBN wydatki konsumpcyjne i inwestycyjne państwa nie są traktowane równoważnie z analogicznymi wydatkami prywatnymi. Otrzymują początkowy bonus – gdy państwo działa sprawnie, złotówka wydana za jego pośrednictwem będzie warta więcej niż złotówka wydana przez Kowalskiego. Niska jakość wydatków rządu może jednak zniweczyć tę przewagę. Pytanie, jakie wobec tego pozostaje otwarte, brzmi: kto ją wykorzystuje, a kto trwoni?

WSKAŹNIK JAKOŚCI WYDATKÓW PUBLICZNYCH

Aby odpowiedzieć na powyższe pytanie, skonstruowaliśmy pośrednią miarę: wskaźnik jakości wydatków publicznych. Pomysł ponownie był prosty. Wydatki publiczne można podzielić na kilka podstawowych kategorii. Ich najbardziej znana klasyfikacja nazywa się *klasyfikacją funkcji rządu* (COFOG) i wyszła spod ręki OECD. Co prawda niektóre z nich (np. wydatki na administrację ogólną) nie służą bezpośrednio zaspokajaniu potrzeb obywateli, przez co nie zostały ujęte w przygotowywanym przez nas wskaźniku. Jednak większość wydatków publicznych podpada pod intuicyjnie zrozumiałe kategorie, takie jak obrona narodowa, szkolnictwo, infrastruktura czy ochrona środowiska naturalnego. Niezależnie od pracy wykonanej przez OECD, kategorie te nierzadko bywają przedmiotem międzynarodowych porównań, profesjonalnych opracowań bądź badań opinii. Portal internetowy Numbeo agreguje na przykład opinie na temat większości krajów świata w aspektach, takich jak zanieczyszczenie środowiska, intensywność ruchu ulicznego, kondycja ochrony zdrowia, a także wielu innych.

Ideą przyświecającą WBN było zebranie możliwie dużej liczby ocen, wskaźników i opracowań odnoszących się do poszczególnych kategorii COFOG, a następnie zagregowanie ich. Umożliwiło to uzyskanie ogólnego wskaźnika jakości wydatków publicznych, mieszczącego się w przedziale od

0 do 100 punktów. Dzieli się on na siedem podkategorii ocenionych w takiej samej skali: I Obronę narodową, II Bezpieczeństwo wewnętrzne, III Infrastrukturę i transport publiczny, IV Środowisko, V Ochronę zdrowia, VI Szkolnictwo, a także VII Uczelnie wyższe. Podejście do wydatków publicznych zastosowane przy tworzeniu WBN polegało zatem na uwzględnieniu ich efektów w krajach Europy, a nie – jak ma to miejsce w przypadku PKB – sumowaniu ich wielkości.

GOSPODARKA PRYWATNA MA SIĘ NIEŹLE

Tym, co od razu rzuca się w oczy, jest względnie wysoka pozycja Polski w sektorze prywatnym. Prywatna część polskiej gospodarki w przeliczeniu na mieszkańca (17,6 tys. PPS) ustępuje jedynie trzem krajom w regionie Europy Środkowo-Wschodniej: Czechom (21,9), Litwie (20,8) oraz Estonii (19,6). Zarazem jest nieco większa niż np. jej węgierski (16,9) czy słowacki (16,8) analogon. Ponadto Polska wyraźnie wyprzedza Łotwę (16,3), Grecję (trzecią od końca – tylko 16,1 tys. PPS) czy Chorwację (15,4). Pewnym zaskoczeniem może wydać się fakt, że Rumunia z wynikiem 17,1 tys. PPS znajduje się tuż za Polską i jeśli trendy z ostatnich kilku lat się utrzymają, już wkrótce Rumuni będą mogli wydać z własnego portfela więcej niż Polacy.

Z drugiej strony dystans pomiędzy Europą Zachodnią a krajami Europy Środkowo-Wschodniej wciąż jest pokaźny – gospodarka prywatna *per capita* w krajach, takich jak Niemcy, Austria, Holandia czy Dania jest w dalszym ciągu o 50–70% większa niż na wschód od Odry. Inna rzecz, że owa luka zauważalnie zmniejszyła się od 2015 r., chociaż wygląda na to, że jej wypełnienie stanowi bardzo odległą (choć – jak pokazuje przypadek Rumunii – nie nieosiągalną) perspektywę.

ŚRODOWISKO I UCZELNIE WYŻSZE CIĄGNĄ POLSKĘ W DÓŁ

Pod względem komponentu publicznego WBN miejsce Polski przedstawia się gorzej. Polska uzyskała wynik 58,8, przez co jakością wydatków publicznych ustępują jej (i to wyraźnie) jedynie Bułgaria (50,9) oraz Rumunia (48,9), zaś Węgry uzyskały niemalże identyczny wynik (58,9). Z drugiej strony dystans do innych krajów regionu – np. Czech, Słowacji, Litwy i Chorwacji – jest dość znaczny. Najniższym wynikiem spośród czterech wymienionych krajów cechuje się Litwa (66,3), a i tak jest on o kilkanaście procent wyższy niż rezultat Polski. Co ciekawe, jest tak mimo że Polska w ostatnich latach wydatnie poprawiła się w takich podkategoriach, jak bezpieczeństwo wewnętrzne, infrastruktura czy nawet ochrona zdrowia, a warto mieć na uwadze, że dwie ostatnie uchodziły przecież od dłuższego czasu za typowe polskie słabości. Jednakże fatalne wyniki w ochronie środowiska i – szczególnie! – w szkolnictwie wyższym sprowadzają Polskę w dolne rejony rankingu jakości wydatków publicznych. Dość powiedzieć, że najlepsze polskie uczelnie

w międzynarodowych rankingach uznawane są za równorzędne z najlepszymi szkołami wyższymi Węgier, Łotwy czy Cypru – krajów mniejszych od Polski o rząd albo nawet dwa rzędy wielkości. Równocześnie instytucje akademickie w Hiszpanii, we Włoszech czy (zwłaszcza) w Niderlandach z łatwością biją na głowę swoje nadwiślańskie odpowiedniki.

SEKTOR PUBLICZNY W DANII I FINLANDII OCENIONY NAJWYŻEJ

Laur pierwszeństwa w jakości wydatków publicznych przypadł Danii (90,7). Drugie miejsce zajęła Finlandia, której ustąpiły Austria i Niderlandy. Co charakterystyczne, duńskie wyniki we wszystkich siedmiu kategoriach przekroczyły próg 90 punktów – to jedyny taki przypadek w notowaniu. Dla porównania, Polska przekroczyła ów próg jedynie w kategorii szkolnictwa. Interesujące, że niektóre kraje słynące z aktywnego zaangażowania państwa w świadczenie usług dla obywateli uzyskały raczej przeciętne rezultaty. Francja (76,5) zaliczyła wynik na poziomie Czech, Słowenii, Estonii i Portugalii, głównie za sprawą niskich ocen bezpieczeństwa wewnętrznego i tylko umiarkowanie dobrego rezultatu w szkolnictwie wyższym. Podobnie wygląda ocena Belgii (75,9), ciągnięta w dół przez obronę narodową, bezpieczeństwo wewnętrzne i stan środowiska naturalnego. Jeszcze gorzej przedstawia się rezultat Włoch. Z sumarycznym wskazaniem 66 punktów i bardzo nierówną punktacją subkategorii, sytuuje się między Litwą a Irlandią.

Wskazania WBN pokazują również, że absolutna wielkość wydatków publicznych w przeliczeniu na osobę jest dobrym predyktorem ich jakości. Ilustruje to poniższy wykres. Kraje wydające dużo na usługi publiczne są na ogół w stanie uzyskać usługi wyraźnie wyższej jakości. Wykres sugeruje jednocześnie, że w grupie krajów o niskich i umiarkowanych wydatkach publicznych *per capita* (do 6000 EUR na osobę) rozrzut ich jakości wokół trendu jest znaczny. Niektóre kraje uzyskują wyniki znacznie powyżej wielkości oczekiwanej dla ich poziomu wydatków. Inne radzą sobie gorzej, niż sugeruje predykcja – w tej grupie jest Polska, której pozycję zaznaczono kolorem czerwonym.

WYKRES I

WYSOKOŚĆ WYDATKÓW PUBLICZNYCH *PER CAPITA* [EUR] A WSKAŹNIK JAKOŚCI WYDATKÓW PUBLICZNYCH

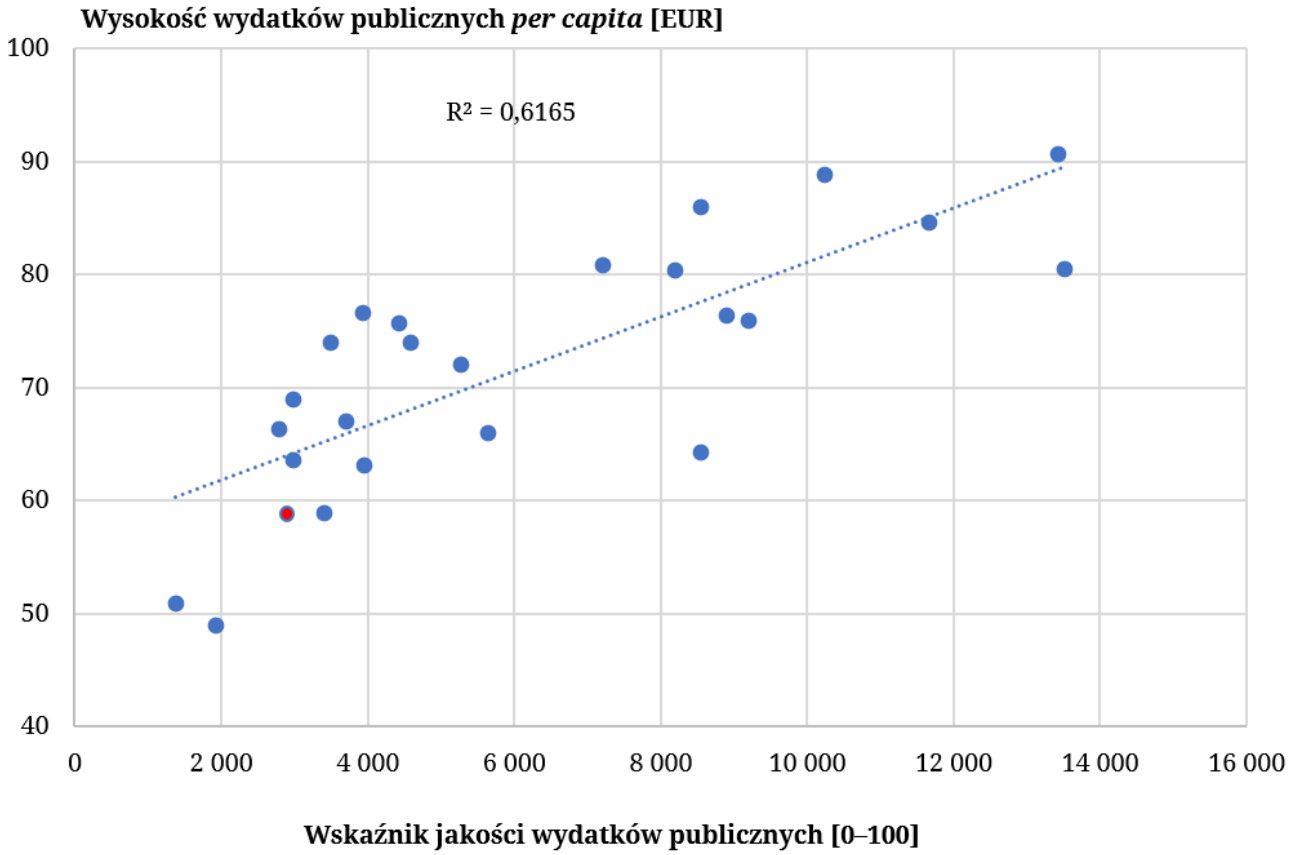

WYNIK OGÓLNY: AUSTRIA PRZED DANIĄ, HOLANDIĄ I NIEMCAMI

Zsumowanie składnika prywatnego oraz publicznego daje pełne wskazanie Wskaźnika Bogactwa Narodów. W tej klasyfikacji góruje Austria przed Danią, Niderlandami i Niemcami (WBN nie uwzględnia Luksemburga, Cypru ani Malty; z opisanej tu klasyfikacji wyłączam również Irlandię, o czym niżej). Wszystkie te kraje charakteryzują się pokaźnej wielkości gospodarką prywatną i wysokiej jakości usługami publicznymi. Luka pomiędzy prowadzącą czwórką a kolejnymi krajami jest dość znaczna. Austria uzyskała 100 punktów (jej tegoroczny wynik będzie punktem odniesienia także dla przyszłych edycji WBN), piąte Niemcy – 94,3 punktu, zaś szósta Belgia już tylko 89,1.

Jak wspomniano wyżej, pod względem wielkości gospodarki prywatnej Polska zajmuje w Europie wyższe miejsce aniżeli pod względem jakości wydatków publicznych. Ta druga, chociaż niska, nie była jednak w stanie przesądzić o wyniku Polski (60,2). W klasyfikacji ogólnej WBN zajmuje ona 19. miejsce, wyprzedzając choćby takie kraje jak Rumunia (56,2), Chorwacja (57,5), Grecja (57,6), Łotwa (58,3) i Węgry (58,5), a Słowacji (60,4) ustępując o ułamek punktu. Luka względem Austrii jest jednak pokaźna: całkowity wynik Polski w WBN stanowi 3/5 austriackiego. Na tle regionu prezentuje się on już całkiem nieźle, choć jest wyraźnie niższy od estońskiego (70,1) i litewskiego (70,3), a bardzo wyraźnie – od czeskiego (75,6).

Słowo lub dwa należą się w tym miejscu Irlandii. Irlandia zdobyła 146,6 punktu i zdecydowanie wygrała klasyfikację, lecz specyfika irlandzkiego dochodu narodowego sprawia, że pomijam ją w niniejszym tekście. Prywatne PKB Irlandii zyskuje bowiem na wliczaniu amortyzacji aktywów intelektualnych (np. własności intelektualnej) i nieintelektualnych przenoszonych masowo do tego kraju, a także w wyniku innych zabiegów księgowych i prawnych, jakich używają firmy w celu optymalizacji podatkowej. Sytuacja ta jest na wyspie tak powszechna i tak bardzo nadyma konwencjonalny PKB, że irlandzki bank centralny wymyślił nawet i oblicza specjalny tzw. zmodyfikowany dochód narodowy brutto (GNI*), by chociaż częściowo wziąć na nią poprawkę. Niestety aktualne statystyki GNI* nie są dostępne. Pominięcie Irlandii w niniejszym artykule nie oznacza jednak pominięcia jej w obliczaniu i prezentowaniu WBN. Strona internetowa wskaźnika **(wskaznik.wei.org.pl)** zawiera pełne dane o Irlandii, która znajduje się na pierwszym miejscu rankingu dostępnego w sieci; wynik tego kraju opatrzony został jednakże stosowną adnotacją.

NA TLE INNYCH MIAR

Okazuje się też, że WBN silnie koreluje z innymi alternatywnymi wobec PKB miarami. Nie powinno być wielkim zaskoczeniem, że kraje uzyskujące wysokie/niskie wskazania WBN mają także wysoki/niski HDI – *Human Development Index*. Miara ta uwzględnia PKB *per capita* wyrażony w parytecie siły nabywczej, a także oczekiwaną długość życia oraz długość pobierania nauki. Taka konstrukcja ma sprawić, że HDI w sposób pełniejszy od zwykłego PKB odzwierciedli jakość życia na świecie. Jako że do WBN wlicza się sporą część PKB *per capita* obliczanego wedle parytetu siły nabywczej (tj. część stanowiąca prywatne wydatki obywateli), a zarazem wielkość ta jest podstawową składową HDI, związek obu raczej nie dziwi.

WYKRES 2

HDI 2020 A WSKAŹNIK BOGACTWA NARODÓW (BEZ UWZGLĘDNIENIA IRLANDII)

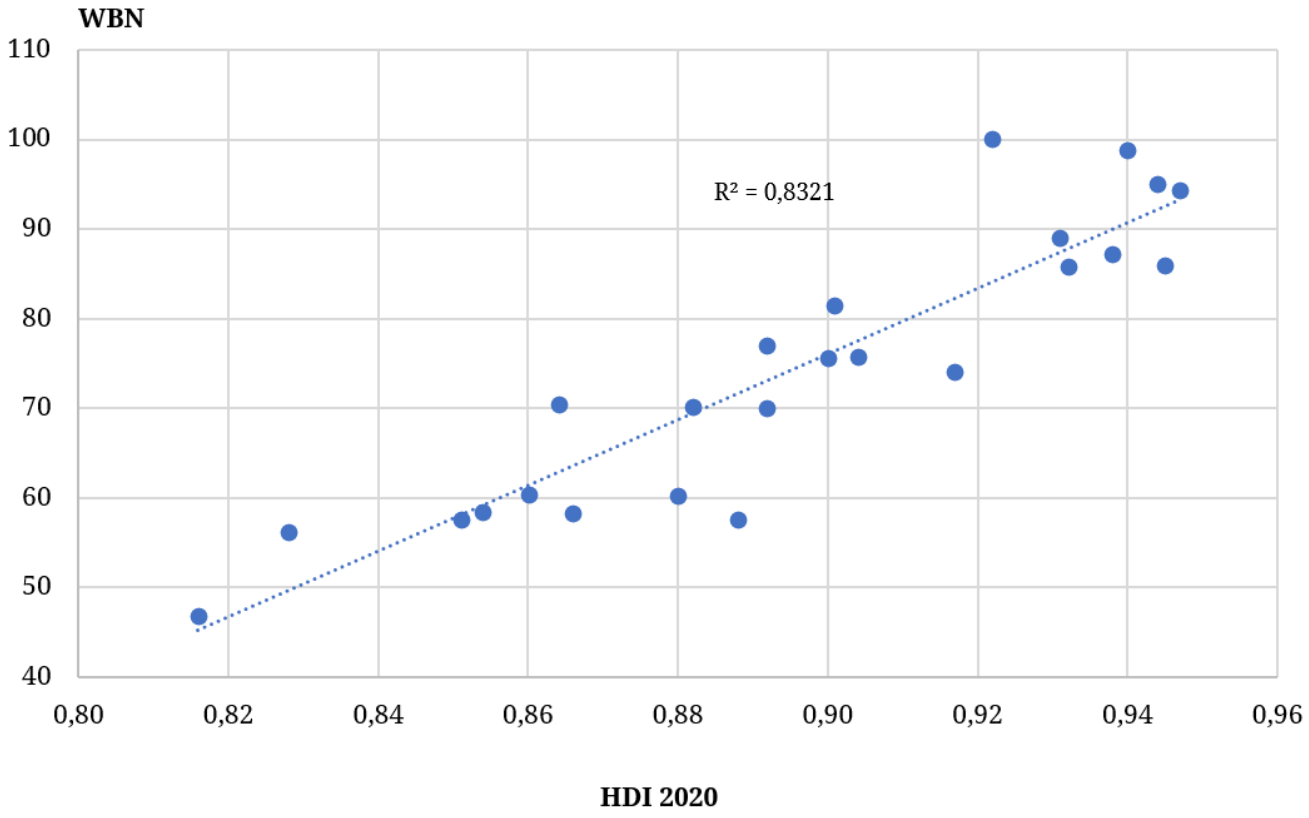

WYKRES 3

WSKAŹNIK WOLNOŚCI GOSPODARCZEJ HERITAGE (ŚREDNIA 2015–2020) A WSKAŹNIK BOGACTWA NARODÓW (2020; BEZ UWZGLĘDNIENIA IRLANDII)

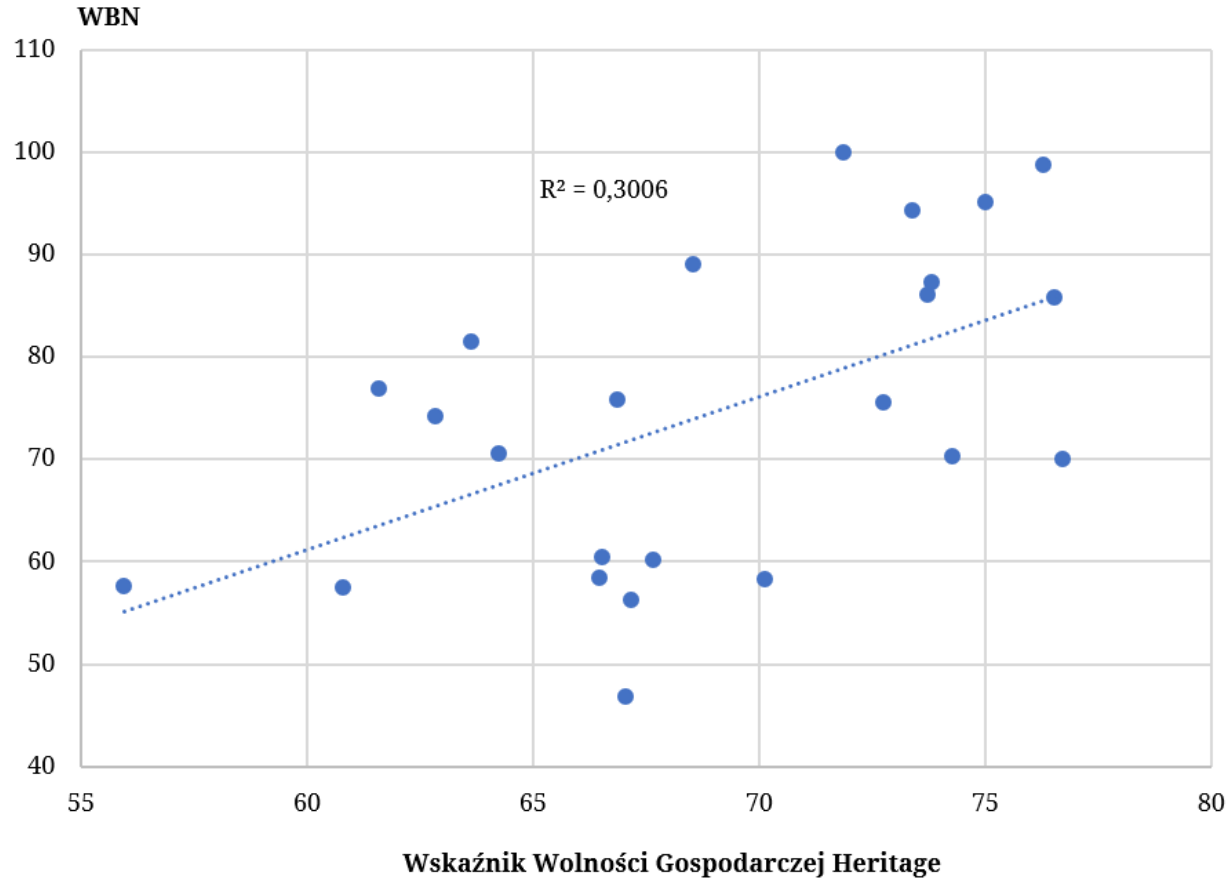

Ciekawe jest też to, że WBN wykazuje niewielki, lecz zauważalny związek z historycznymi wielkościami Wskaźnika Wolności Gospodarczej opracowanego przez amerykańską Fundację Heritage. Jako że dzisiejszy dobrobyt jest rezultatem występowania warunków sprzyjających jego powstaniu przez dłuższy czas w przeszłości, Wskaźnik Wolności Gospodarczej uśredniono za lata 2015–2020 (bazowe dane z tych lat udostępnia Fundacja Heritage na swoich witrynach internetowych). Następnie zestawiono go z tegoroczną edycją WBN.

Z jednej strony można argumentować, że pewien związek między wolnością gospodarczą (a przynajmniej jej wersją mierzoną przez Heritage) a WBN istnieje, z drugiej strony rozrzut wyników wokół linii trendu wskazuje, że ta pierwsza jest tylko determinantą wysokości WBN – jedną z wielu.

ILE ZMIENI PANDEMIA?

Na zakończenie warto zwrócić uwagę, że przygotowany przez Warsaw Enterprise Institute wskaźnik celowo przestawia sytuację krajów sprzed wybuchu epidemii koronawirusa. Dane za okres epidemii użyte do jego przygotowania w dużej części nie są jeszcze dostępne. Co ważniejsze, trwa ona nadal, a jej skutki można będzie uczciwie ocenić dopiero za jakiś czas po jej zakończeniu. Oby przyszłoroczna edycja WBN powstawała już w normalnych warunkach. Odzwierciedli wtedy szok, jakim było dla krajów Europy minione kilkanaście miesięcy, i pozwoli na dokonanie interesujących porównań z rezultatami bieżącej edycji.

WSKAŹNIK BOGACTWA NARODÓW

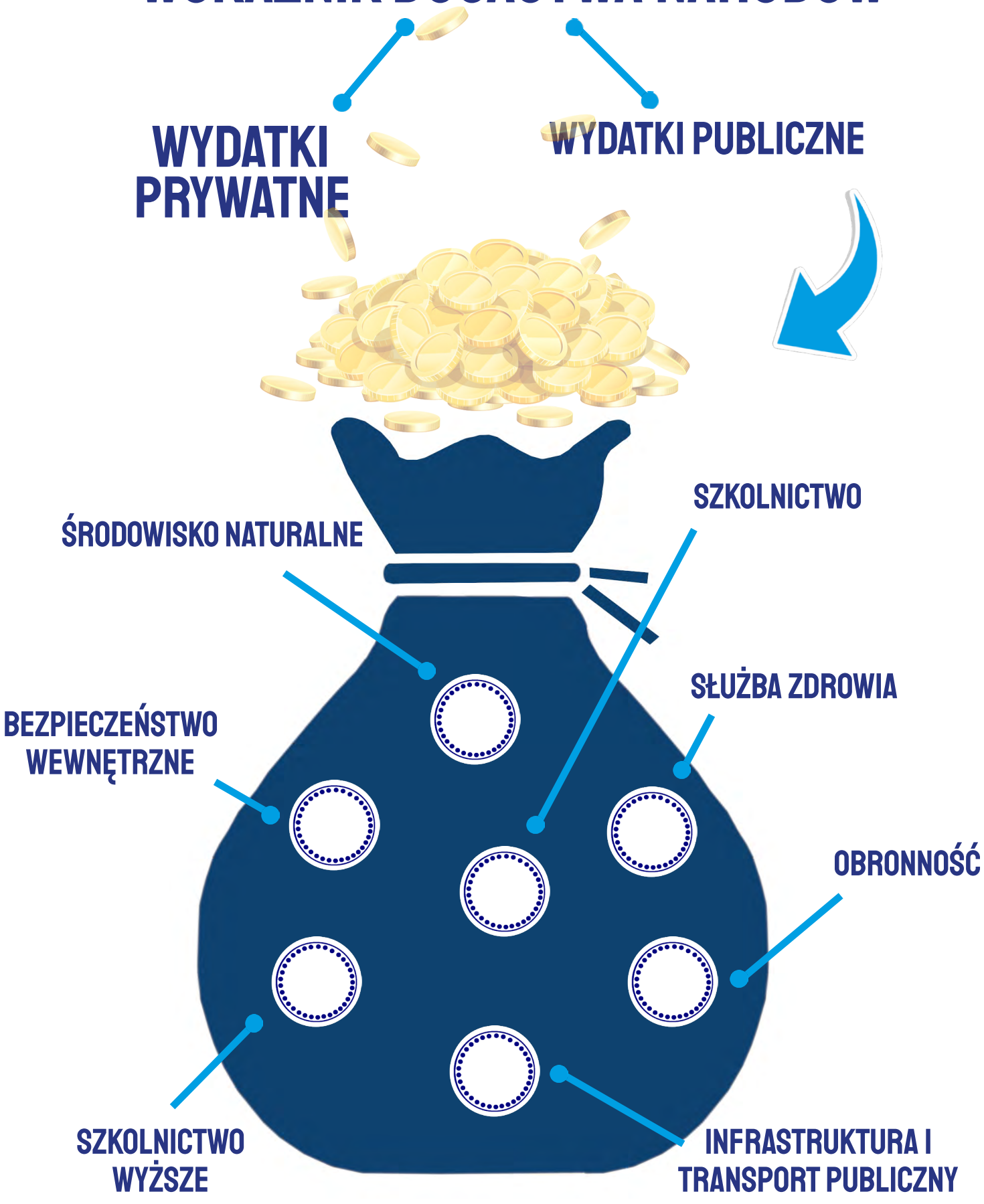

TABELA I

WSKAŹNIK BOGACTWA NARODÓW (DLA PAŃSTW UE I WIELKIEJ BRYTANII)*

POZYCJA W RANKINGU	KRAJ	PUNKTACJA OGÓLNA	AWANS/SPADEK W STOSUNKU DO 2015 R.
1	IRLANDIA	146,6	0
2	AUSTRIA	100	0
3	DANIA	98,8	↑ 2
4	NIDERLANDY	95,1	0
5	NIEMCY	94,3	↓ 2
6	BELGIA	89,1	↑ 1
7	FINLANDIA	87,3	↑ 2
8	SZWECJA	86,1	↓ 2
9	WIELKA BRYTANIA	85,8	↓ 1
10	FRANCJA	81,5	0
11	WŁOCHY	76,9	0
12	HISZPANIA	75,9	0
13	CZECHY	75,6	0
14	SŁOWENIA	74,2	0
15	PORTUGALIA	70,5	↑ 1
16	LITWA	70,3	↑ 2
17	ESTONIA	70,1	↓ 2
18	SŁOWACJA	60,4	↓ 1
19	POLSKA	60,2	↑ 3
20	WĘGRY	58,5	↑ 1
21	ŁOTWA	58,3	↓ 1
22	GRECJA	57,6	↓ 3
23	CHORWACJA	57,5	0
24	RUMUNIA	56,2	0
25	BUŁGARIA	46,9	0

* NIE UWZGLĘDNIA SIĘ CYPRU, LUKSEMBURGA, MALTY.

TABELA 2

WYDATKI PRYWATNE *PER CAPITA* (PPS)

POZYCJA W RANKINGU	KRAJ	WYDATKI PRYWATNE *PER CAPITA* (PPS)	AWANS/SPADEK W STOSUNKU DO 2015 R.
1	IRLANDIA	51 652	0
2	AUSTRIA	30 574	0
3	DANIA	29 565	↑2
4	NIEMCY	28 913	↓1
5	NIDERLANDY	28 768	↓1
6	BELGIA	27 305	0
7	SZWECJA	25 604	0
8	WIELKA BRYTANIA	25 461	0
9	FINLANDIA	25 158	0
10	FRANCJA	24 229	0
11	WŁOCHY	23 542	0
12	HISZPANIA	22 436	0
13	CZECHY	21 935	0
14	SŁOWENIA	21 551	0
15	LITWA	20 826	↑1
16	PORTUGALIA	20 081	↓1
17	ESTONIA	19 601	↑1
18	POLSKA	17 638	↑2
19	RUMUNIA	17 121	↑4
20	WĘGRY	16 940	↑1
21	SŁOWACJA	16 797	↓4
22	ŁOTWA	16 340	0
23	GRECJA	16 105	↓4
24	CHORWACJA	15 428	0
25	BUŁGARIA	13 167	0

TABELA 3

WSKAŹNIK JAKOŚCI WYDATKÓW PUBLICZNYCH

POZYCJA W RANKINGU	KRAJ	WYDATKI PUBLICZNE	AWANS/SPADEK W STOSUNKU DO 2015 R.
1	DANIA	90,7	0
2	FINLANDIA	88,7	0
3	AUSTRIA	85,9	0
4	NIDERLANDY	84,6	↑ 1
5	WIELKA BRYTANIA	80,9	↑ 2
6	SZWECJA	80,5	↓ 3
7	NIEMCY	80,4	↓ 1
8	ESTONIA	76,6	0
9	FRANCJA	76,5	↑ 1
10	BELGIA	75,9	↓ 1
11	CZECHY	75,7	↑ 2
12	PORTUGALIA	74	0
12	SŁOWENIA	74	↓ 1
14	HISZPANIA	72,1	↑ 5
15	CHORWACJA	69	↓ 1
16	SŁOWACJA	67	↓ 1
17	LITWA	66,3	↑ 1
18	WŁOCHY	66	↑ 2
19	IRLANDIA	64,2	↓ 2
20	ŁOTWA	63,5	↓ 4
21	GRECJA	63,1	↑ 1
22	WĘGRY	58,9	↓ 1
23	POLSKA	58,8	↑ 1
24	BUŁGARIA	50,9	↓ 1
25	RUMUNIA	48,9	0

TABELA 4

SUBKATEGORIA JAKOŚCI WYDATKÓW PUBLICZNYCH NA OBRONNOŚĆ

POZYCJA W RANKINGU	KRAJ	OBRONNOŚĆ	AWANS/SPADEK W STOSUNKU DO 2015 R.
1	FRANCJA	93,6	↑6
2	CZECHY	93,1	↑3
3	WIELKA BRYTANIA	91,9	0
4	SZWECJA	90,9	↓2
5	DANIA	90,1	↓4
6	GRECJA	87,7	↑17
7	WŁOCHY	87,2	↑13
8	NIEMCY	87,1	0
8	SŁOWACJA	87,1	↑4
10	FINLANDIA	85,5	↓5
11	BUŁGARIA	85,3	↑10
12	SŁOWENIA	84,4	↑1
13	CHORWACJA	84,3	↓4
14	AUSTRIA	81,9	↓10
15	LITWA	78,7	↑1
16	WĘGRY	77,4	↑3
17	NIDERLANDY	76,9	↓2
18	ESTONIA	76,6	↓8
19	POLSKA	75,7	↓5
20	ŁOTWA	74	↓9
21	HISZPANIA	72,8	↑4
22	RUMUNIA	70,6	↑2
23	PORTUGALIA	70,5	↓5
24	BELGIA	64,9	↓7
25	IRLANDIA	40,7	↓3

TABELA 5

SUBKATEGORIA JAKOŚCI WYDATKÓW PUBLICZNYCH NA BEZPIECZEŃSTWO WEWNĘTRZNE

POZYCJA W RANKINGU	KRAJ	BEZPIECZEŃSTWO WEWNĘTRZNE	AWANS/SPADEK W STOSUNKU DO 2015 R.
1	AUSTRIA	99,2	0
2	SŁOWENIA	97,1	↑ 4
3	DANIA	96,4	↓ 1
4	FINLANDIA	94,5	↓ 1
5	CZECHY	93,4	↑ 2
6	ESTONIA	91,8	↑ 3
7	PORTUGALIA	90,7	↑ 4
8	CHORWACJA	90,1	↓ 3
9	NIDERLANDY	89	↑ 5
10	RUMUNIA	88,2	0
11	SŁOWACJA	87,8	↓ 3
12	POLSKA	85,5	↑ 4
13	NIEMCY	83,8	↓ 9
14	WĘGRY	83,4	↑ 1
15	HISZPANIA	82,7	↓ 3
16	LITWA	78,9	↑ 2
16	ŁOTWA	78,9	↑ 4
18	IRLANDIA	78,4	↑ 5
19	BUŁGARIA	78,2	0
20	BELGIA	77,5	↓ 4
21	GRECJA	73,5	↑ 4
22	WIELKA BRYTANIA	72,5	↓ 1
23	SZWECJA	71,9	↓ 10
24	WŁOCHY	71,4	↓ 2
25	FRANCJA	67,8	↓ 1

TABELA 6

SUBKATEGORIA JAKOŚCI WYDATKÓW PUBLICZNYCH NA INFRASTRUKTURĘ I TRANSPORT PUBLICZNY

POZYCJA W RANKINGU	KRAJ	INFRASTRUKTURA I TRANSPORT PUBLICZNY	AWANS/SPADEK W STOSUNKU DO 2015 R.
1	NIDERLANDY	99	0
2	NIEMCY	97	0
3	FRANCJA	94	↑ 1
3	WIELKA BRYTANIA	94	0
5	AUSTRIA	93,9	↑ 3
6	HISZPANIA	93	↓ 1
7	BELGIA	92,4	↓ 1
8	DANIA	91,3	↑ 1
8	SZWECJA	91,3	↓ 1
10	FINLANDIA	89	0
11	WŁOCHY	88,6	0
12	CZECHY	85,4	↑ 5
13	PORTUGALIA	84,2	↓ 1
14	WĘGRY	82,6	↑ 5
15	POLSKA	82,1	↑ 8
16	IRLANDIA	81,1	↓ 3
17	SŁOWENIA	80,2	↓ 3
18	GRECJA	79,5	↓ 2
18	SŁOWACJA	79,5	↑ 4
20	CHORWACJA	78,7	0
21	LITWA	77,8	↓ 3
22	ESTONIA	77,7	↓ 7
23	ŁOTWA	77,2	↓ 2
24	RUMUNIA	72,8	↑ 1
25	BUŁGARIA	71,5	↓ 1

TABELA 7

SUBKATEGORIA JAKOŚCI WYDATKÓW PUBLICZNYCH NA ŚRODOWISKO NATURALNE

POZYCJA W RANKINGU	KRAJ	ŚRODOWISKO NATURALNE	AWANS/SPADEK W STOSUNKU DO 2015 R.
1	FINLANDIA	100	0
2	DANIA	90,8	↑ 5
3	AUSTRIA	88,6	↑ 6
4	IRLANDIA	88,2	↑ 1
5	NIDERLANDY	87,9	↑ 5
6	NIEMCY	86,8	↑ 2
7	SZWECJA	85,9	↓ 5
8	WIELKA BRYTANIA	82,9	↓ 2
9	PORTUGALIA	81,5	↓ 5
10	ESTONIA	81,3	↓ 7
10	FRANCJA	81,3	↑ 4
12	HISZPANIA	80	↑ 3
13	SŁOWENIA	76	↓ 2
14	BELGIA	74,7	↑ 7
15	WŁOCHY	72,7	↑ 9
16	GRECJA	70,8	↑ 2
17	LITWA	69,6	↓ 1
18	CHORWACJA	68,3	↓ 6
19	CZECHY	68,1	↓ 6
20	SŁOWACJA	65,2	↓ 3
21	ŁOTWA	64,6	↓ 1
22	POLSKA	57,2	0
23	WĘGRY	57	↓ 4
24	RUMUNIA	50,5	↑ 1
25	BUŁGARIA	46,8	↓ 2

TABELA 8

SUBKATEGORIA JAKOŚCI WYDATKÓW PUBLICZNYCH NA SŁUŻBĘ ZDROWIA

POZYCJA W RANKINGU	KRAJ	SŁUŻBA ZDROWIA	AWANS/SPADEK W STOSUNKU DO 2015 R.
1	DANIA	99,3	0
2	FRANCJA	98,3	↑ 2
3	AUSTRIA	97,9	↑ 3
4	BELGIA	97,4	↓ 2
5	HISZPANIA	97,2	↑ 6
5	NIDERLANDY	97,2	↓ 2
7	FINLANDIA	97	0
8	NIEMCY	96,8	↓ 4
9	SZWECJA	95,7	↓ 1
10	WIELKA BRYTANIA	95	↓ 1
11	PORTUGALIA	94,3	↑ 2
12	CZECHY	93,7	0
13	WŁOCHY	91,9	↑ 2
15	ESTONIA	91,2	↓ 4
15	LITWA	87,6	↑ 4
16	CHORWACJA	86,5	↑ 2
17	SŁOWACJA	85,1	↓ 3
18	POLSKA	84,8	↑ 6
19	SŁOWENIA	83,4	↓ 3
20	GRECJA	83,3	0
21	IRLANDIA	83,2	↑ 1
22	ŁOTWA	81	↓ 5
23	RUMUNIA	75,8	↑ 2
24	WĘGRY	75,3	↓ 1
25	BUŁGARIA	71,7	↓ 4

TABELA 9

SUBKATEGORIA JAKOŚCI WYDATKÓW PUBLICZNYCH NA SZKOLNICTWO

POZYCJA W RANKINGU	KRAJ	SZKOLNICTWO	AWANS/SPADEK W STOSUNKU DO 2015 R.
1	FINLANDIA	97,5	0
2	DANIA	96,5	↑ 1
3	SZWECJA	94,8	↑ 7
4	BELGIA	94,7	↑ 3
5	ESTONIA	94,4	↓ 3
6	POLSKA	92,6	↑ 6
7	SŁOWENIA	92,5	↓ 3
8	NIDERLANDY	92,2	↓ 2
9	WIELKA BRYTANIA	91,5	0
10	NIEMCY	91,1	↑ 1
11	CZECHY	91	↑ 6
12	ŁOTWA	90,9	↑ 4
13	AUSTRIA	90,7	↑ 1
14	PORTUGALIA	90,4	↓ 7
15	FRANCJA	90,1	↓ 2
16	IRLANDIA	89	↓ 12
17	SŁOWACJA	88,5	↑ 6
18	CHORWACJA	87,4	0
19	HISZPANIA	87,3	↓ 4
20	WŁOCHY	86,3	↓ 1
21	LITWA	86,1	↓ 1
21	WĘGRY	86,1	0
23	GRECJA	85,8	↓ 1
24	BUŁGARIA	76,9	0
25	RUMUNIA	74,9	0

TABELA 10

SUBKATEGORIA JAKOŚCI WYDATKÓW PUBLICZNYCH NA SZKOLNICTWO WYŻSZE

POZYCJA W RANKINGU	KRAJ	SZKOLNICTWO WYŻSZE	AWANS/SPADEK W STOSUNKU DO 2015 R.
1	WIELKA BRYTANIA	100	0
2	DANIA	96,6	0
3	SZWECJA	94	↑ 1
4	ESTONIA	93,9	↓ 1
5	FINLANDIA	92,6	↑ 4
6	IRLANDIA	91,8	↑ 2
7	NIDERLANDY	91,5	↑ 3
8	BELGIA	91	↓ 3
9	SŁOWENIA	86,7	↓ 3
10	AUSTRIA	85,8	↑ 2
11	ŁOTWA	85,6	↓ 5
12	LITWA	83	↓ 1
13	CHORWACJA	77,3	0
14	FRANCJA	75,9	↑ 3
15	PORTUGALIA	74,4	↑ 1
16	NIEMCY	72,9	↑ 3
17	SŁOWACJA	70	↓ 3
18	CZECHY	69,7	0
18	GRECJA	69,7	↑ 3
20	WĘGRY	66,9	0
21	BUŁGARIA	62,5	↓ 6
22	HISZPANIA	58,4	↑ 1
23	WŁOCHY	53,1	↑ 1
24	RUMUNIA	35,1	↓ 2
25	POLSKA	31,2	0

WSKAŹNIK BOGACTWA NARODÓW

WBN mierzy strumień korzyści ekonomicznych przypadających rocznie na jednego obywatela każdego kraju Unii Europejskiej oraz Wielkiej Brytanii. Najbardziej znana międzynarodowa miara porównawcza dobrobytu, czyli produkt krajowy brutto (PKB) *per capita*, działa na podobnej zasadzie. Różnica między nimi tkwi w podejściu do wydatków publicznych. PKB dzieli wydatki na dobra finalne jednakowo i niezależnie od ich źródła. Przy jego obliczaniu złotówka wydana przez osobę prywatną jest równoważna złotówce wydanej przez sektor publiczny. Nie ma zatem znaczenia, czy o alokacji zasobów decyduje rząd, czy obywatele.

Podejście zastosowane przy konstrukcji WBN jest inne. Wydatki prywatne liczone są identycznie jak przy kalkulacji PKB. Wydatki rządowe natomiast oceniane są przez pryzmat ich efektów, a nie wartości pieniężnej. Ocena złotówki wydanej przez rząd zależy od jakości usług publicznych, na które została przeznaczona.

WYDATKI PRYWATNE

Przez wydatki prywatne należy rozumieć część gospodarki, w której o alokacji zasobów decydują obywatele. Stanowi ona całkowity PKB pomniejszony o wydatki publiczne bez uwzględnienia transferów (transfery stanowią wydatki publiczne, które przenoszą siłę nabywczą od jednej grupy obywateli do innej). Innymi słowy, jest to PKB pomniejszony o wydatki konsumpcyjne rządu i inwestycje rządowe. Zgodnie z tzw. zasadą preferencji ujawnionych przy konstrukcji WBN przyjęto, że wydatki podmiotów prywatnych są optymalne. Optymalność oznacza tutaj, że każda wydana przez obywateli złotówka zaspokaja ich potrzeby w najwyższym możliwym do uzyskania stopniu. Z tego powodu wydatki prywatne są wliczane do WBN proporcjonalnie do swojej wielkości *per capita*. Są one następnie korygowane o różnice w sile nabywczej między krajami. Zabieg ten urealnia wielkość rzeczonych wydatków, uwzględniając różnice w poziomie cen między krajami. W krajach „drogich", tj. o wysokich kosztach życia, za złotówkę wydatków prywatnych można nabyć mniej dóbr i usług niż w krajach „tanich". Mówiąc krótko, wysokość wydatków prywatnych *per capita* po korekcie o siłę nabywczą jest miarą realnych korzyści ekonomicznych, jakie pochodzą z alokacyjnych decyzji obywateli w gospodarce.

WYDATKI PUBLICZNE

Pod pojęciem wydatków publicznych należy rozumieć w tym miejscu wydatki rządowe w sensie

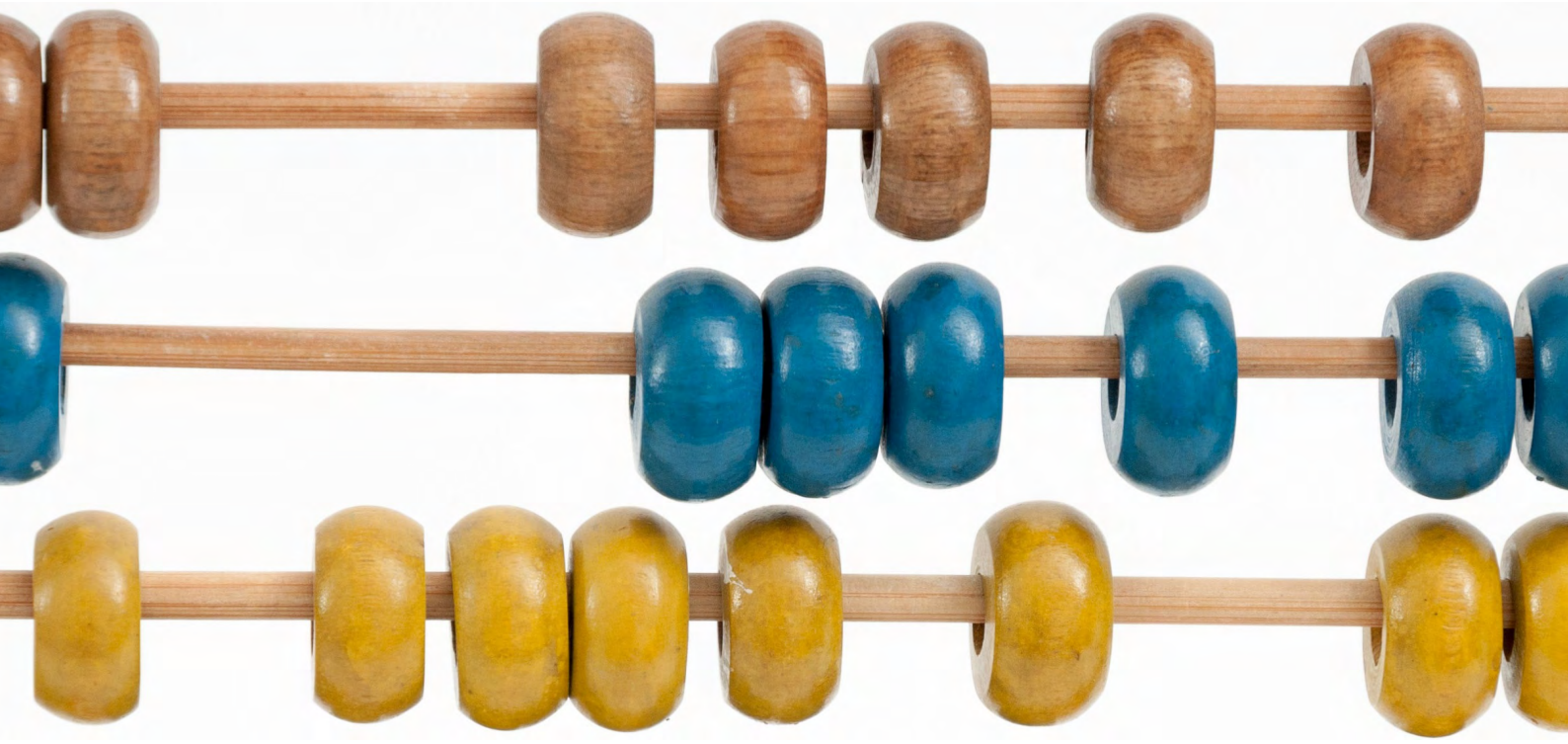

zbliżonym do rachunków narodowych. Uwzględniają one wydatki konsumpcyjne rządu (tj. dobra finalne i usługi dla obywateli) oraz inwestycje rządowe. WBN mierzy korzyści płynące z wydatków publicznych poprzez zastosowanie specjalnego wskaźnika jakości wydatków publicznych. Ocenia on jakość usług publicznych w siedmiu obszarach odpowiadających luźno kluczowym kategoriom klasyfikacji funkcji rządu (COFOG) opracowanej przez OECD. Wyniki poszczególnych krajów w każdym z tych obszarów oceniono poprzez agregację istniejących wskaźników lub miar jakości każdego z nich. Pełną listę siedmiu obszarów wraz z miarami użytymi do ich oceny zamieszczono poniżej.

LP.	OBSZAR	MIARY UŻYTE DO OCENY TYCH OBSZARÓW
I	OBRONA NARODOWA	GLOBAL FIREPOWER INDEX
		GLOBAL PEACE INDEX
II	BEZPIECZEŃSTWO WEWNĘTRZNE	GLOBAL PEACE INDEX
		NUMBEO'S CRIME INDEX
III	INFRASTRUKTURA I TRANSPORT PUBLICZNY	GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX, PODKATEGORIA INFRASTRUCTURE
		LOGISTICS PERFORMANCE INDEX, PODKATEGORIA INFRASTRUCTURE
IV	STAN ŚRODOWISKA	ENVIRONMENTAL PERFORMANCE INDEX, PODKATEGORIA ENVIRONMENTAL HEALTH
		NUMBEO'S POLLUTION INDEX
V	OCHRONA ZDROWIA	STC HEALTH INDEX
		NUMBEO'S HEALTHCARE INDEX
VI	SZKOLNICTWO PODSTAWOWE I ŚREDNIE	PISA (ŚREDNI WYNIK W 3 BADANYCH KATEGORIACH)
		GLOBAL INNOVATION INDEX, PODKATEGORIA EDUCATION
VII	SZKOLNICTWO WYŻSZE	QS WORLD UNIVERSITY RANKINGS
		ACADEMIC RANKING OF WORLD UNIVERSITIES
		TIMES HIGHER EDUCATION WORLD UNIVERSITY RANKINGS

Wyniki w poszczególnych obszarach zagregowano, uzyskując wskaźnik jakości wydatków publicznych dla krajów UE przyjmujący wartości między 0 a 100. Ponieważ niektóre miary nie są obliczane dla najmniejszych krajów UE, WBN nie uwzględnia Cypru, Luksemburga oraz Malty.

WARTOŚĆ WSKAŹNIKA

Wartość WBN jest sumą składnika wydatków publicznych i składnika wydatków prywatnych. Pierwszy jest wprost proporcjonalny do wydatków prywatnych *per capita* skorygowanych o siłę nabywczą. Drugi jest proporcjonalny do iloczynu średnich wydatków publicznych w Unii Europejskiej i opisanego wyżej wskaźnika jakości wydatków publicznych. Ów drugi składnik jest dodatkowo mnożony przez czynnik zwany bonusem wydatków publicznych. W celu uzyskania odpowiedniejszej oceny znaczenia wydatków publicznych, a także uniknięcia proliberalnego skrzywienia WBN, wkład wydatków publicznych do wskaźnika mnożony jest przez czynnik (1 + bonus). Podnosi on potencjalną wartość wydatków publicznych w stosunku do wartości wydatków prywatnych. Oznacza to, że złotówka wydana przez rząd w sposób doskonały (w którym wskaźnik jakości wydatków publicznych przyjmuje dla niej maksymalną wartość) wliczana jest do WBN jako (1 + bonus) złotych (np. dla wartości bonusu sugerowanej przez WEI, tj. 50%, będzie to 1 złoty 50 groszy). Rozwiązanie to odpowiada optymistycznemu założeniu, że rządy wydają pieniądze w takich segmentach gospodarki, w których reżim rynkowy przyniósłby gorsze wyniki aniżeli alokacja zasobów przez państwo. Co najważniejsze, niezależnie od interpretacji, opisane posunięcie daje przewagę sektorowi publicznemu, chociaż może on ją roztrwonić, dostarczając obywatelom niskiej jakości usługi publiczne.

Mówiąc krótko, Wskaźnik Bogactwa Narodów obliczany jest następująco:

Wydatki prywatne *per capita*, skorygowane o siłę nabywczą + Średnie wydatki publiczne w UE *per capita* x Wskaźnik jakości wydatków publicznych x (1 + bonus)

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018 – 2030

Karol Zdybel

Konsultant strategiczny pracujący dla międzynarodowych firm doradczych, ekonomista, doktorant w ramach programu „European Doctorate in Lawand Economics” na uniwersytetach w Bolonii, Hamburgu oraz Rotterdamie.Współpracownik Instytutu Edukacji Ekonomicznej im. Ludwiga von Misesa oraz stały współpracownik „Nowej Konfederacji”.

AUTORKA SKŁADU:
ANNA ŚLESZYŃSKA

ZDJĘCIA: CANVA.COM, UNSPLASH.COM

UŻYTO CZCIONEK:
STAATLICHES, ARCHIWO NARROW,
NOTO SERIF, ABRIL FATFACE

WARSAW ENTERPRISE INSTITUTE
AL. JEROZOLIMSKIE 30/7
00-024 WARSZAWA